

RAPPORT

TILLEGGSBESTILLING – AUDIOVISUELL
BRANSJE

Trøndelag fylkeskommune

FORORD

Dette er rapport fra oppfølging av tilleggsbestilling knyttet til rapport 2021-SK1023: Midtnorsk satsing på film og spill: Midtnorsk Filmsenter AS og Filminvest AS.

Rapporten er utført i henhold til RSK 001, Standard for forvaltningsrevisjon¹.

Trondheim, 4.10. 2022

Anna Ølnes

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor

Leidulf Skarbø

Prosjektmedarbeider

¹ NKRF 2020

INNHALDSFORTEGNELSE

Forord	3
Innholdsfortegnelse	4
1 Innledning	6
1.1 Bestilling	6
1.2 Problemstillinger	7
1.3 Metode	7
2 Filmselskaperens bidrag til lønnsomhet og vekst for bransjen	9
2.1 Problemstilling	9
2.2 Revisjonskriterier	9
2.3 Lønnsomhet og vekst i trøndersk filmproduksjon	9
2.3.1 Selskapsetableringer	9
2.3.2 Omsetning og sysselsetting	10
2.3.3 Lønnsomhet og soliditet	11
2.4 Utviklingen for selskap som har mottatt støtte	12
2.5 Menon-publikasjon nr. 77/2022 (foreløpig)	13
2.5.1 Utvikling i audiovisuell produksjon i Trøndelag sammenlignet med nasjonalt... ..	14
2.6 Vurdering	15
2.6.1 Lønnsomhet og vekst	15
2.6.2 Produksjonsutvikling i Trøndelag sammenlignet med nasjonalt	16
3 Høring	17
4 Konklusjon	18
Kilder	19
Vedlegg 1 Tilbakemelding på foreløpig rapport	20
Vedlegg 2 Uttalelse fra seksjonssjef i TRFK	24

Tabell

Tabell 1. Selskapsetableringer innen produksjon av film, video og fjernsynsprogram	10
Tabell 2. Omsetning og antall ansatte for produksjonsselskapene	10
Tabell 3. Selskapsstruktur for trønderske produksjonsselskap	11
Tabell 4. Lønnsomhet og soliditet for trønderske produksjonsselskap	11
Tabell 5. Omsetning og sysselsetting for produksjonsselskapene som har mottatt støtte til ferdige prosjekter siden 2016.	12
Tabell 6. Lønnsomhet og soliditet for produksjonsselskap som har mottatt støtte til ferdige prosjekter siden 2016.	13

Tabell 7. Lønnsomhet og soliditet i siste regnskap gruppert etter tildelt støttebeløp 13

1 INNLEDNING

Kontrollutvalget i Trøndelag fylkeskommune behandlet i sak 31/21 rapport fra forvaltningsrevisjon av Midtnorsk Filmsenter AS og FilmInvest AS. Utvalget vedtok å ta rapporten foreløpig til orientering, og bestilte en tilleggsak om selskapenes bidrag til lønnsomhet.

1.1 Bestilling

Trøndelag fylkeskommune har, sammen med Trondheim kommune en strategi for film og andre audiovisuelle uttrykk (Regional strategi for film og øvrige audiovisuelle uttrykk, 2015 – 2025). Ett av målene i strategien er lønnsomhet og vekst; at Trøndelag skal ha en lønnsom audiovisuell bransje som står for en betydelig andel av den norske produksjonen.

Her framgår det at produksjon av film og audiovisuelle uttrykk er en viktig kulturnæring i Trøndelag og bidrar til å skape økonomisk vekst, sysselsetting og et bredt tilbud av lokalt produserte varer og tjenester knyttet til produksjonene.

I rapporten fra forvaltningsrevisjonen var én av to problemstillinger som ble belyst, om selskapene sørger for at den regionale filmstrategien blir fulgt opp. Én av delproblemstillingene var om selskapene bidrar til lønnsomhet og vekst for den audiovisuelle bransjen.

I rapporten kommer det fram at dette målet ikke har vært et eksplisitt mål for Midtnorsk Filmsenter. Likevel var det revisors vurdering at styre og ledelse i selskapet ser på virksomheten, særlig tilskuddene de gir til ulike prosjekter, som et første ledd i å skape lønnsomhet i bransjen. Revisor registrerer at Midtnorsk filmsenter har en utvikling, blant annet gjennom prosjektet Vårstigen og gjennom filmkommisjonen, som har potensial når det gjelder lønnsomhet.

Når det gjaldt FilmInvest var vurderingene at målet treffer kjernen av selskapets virksomhet. FilmInvest har høy aktivitet, og yter tilskudd og investerer i en rekke prosjekter. Likevel fremgår det av vår dokumentasjon at det er krevende å få til lønnsomhet i denne bransjen, noe mangelen på private investorer også bekrefter. Etter revisors vurdering skyldes dette egenskaper ved filmbransjen, og ikke mangler ved FilmInvest sin innsats.

Revisor konkluderte med at det er utfordrende å få til lønnsomhet i filmbransjen og den audiovisuelle bransjen.

1.2 Problemstillinger

Bidrar selskapene til lønnsomhet og vekst for den audiovisuelle bransjen?

- Utviklingen for produksjonsselskap som filmselskapene har gitt støtte til/investert i så langt i planperioden
- Utviklingen i trøndersk audiovisuell produksjon de siste årene; utviklingen i hvor stor andel den utgjør av den nasjonale produksjonen

1.3 Metode

Revisjonen har støttet seg på tre datakilder:

- Firma- og selskapsinformasjon fra Brønnøysundregisteret.
- Filmselskapenes tilskuddsoversikter.
- Menon-publikasjon nr. 77/2022: Evaluering av virkemiddelapparatet innen audiovisuell produksjon i Trøndelag.

Parallelt med revisjonens arbeid med tilleggsundersøkelsen, har Menon Economics evaluert det audiovisuelle virkemiddelapparatet i Trøndelag på oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune. Evalueringen omfatter også det temaet som revisjonen har fått i oppdrag å belyse. Dataene som revisjonen har hentet fra Brønnøysundregisteret og selskapene er delvis overlappende med de data som Menon Economics har støttet seg på.

Revisjonen har benyttet applikasjonen Bisnode SmartCheck for utplukk fra Brønnøysundregistrene. I tillegg til geografisk avgrensing til kommuner i Trøndelag, var utvelgelsen basert på bransjekoden for *produksjon* av film, video og fjernsynsprogrammer (kode 59110). Selskap registrert med bransjekoder knyttet til etterarbeid, distribusjon og filmvisning² har ikke blitt tatt med i utplukket. En sjekk viste at totalt sju aksjeselskaper var registrert med en av disse kodene. Påliteligheten til dataene avhenger dermed av at selskapene har registrert seg med korrekt bransjekode.

Et søk på bransjekoden for utgivelse av programvare for dataspill³ ga treff for bare fire trønderske aksjeselskap. Etter revisjonens vurdering var dette for spinkelt grunnlag til å kunne analysere lønnsomhet og vekst for spillutvikling, og vi har følgelig ikke gjort nærmere undersøkelser om denne bransjen.

² 59120: Etterarbeid knyttet til produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer. 59130: Distribusjon av film, video og fjernsynsprogrammer. 59140: Filmvisning.

³ Bransjekode 58210

Gjennom flere tilsvarende oppdrag har Menon Economics over tid bygget opp en database over alle private produsenter, distributører og visningsarenaer, organisert som aksjeselskap, i den audiovisuelle næringen for perioden 2009 til 2020. I tillegg har de data for enkeltpersonsforetak for tidsrommet 2014-2017. Ettersom databasen er nasjonal, har de vært i stand til å dokumentere status og utvikling for Trøndelag sammenlignet med resten av landet.

Denne typen sammenlignende data har ikke revisjonen hatt kapasitet til å samle inn. Vi har avgrenset oss til aksjeselskapenes regnskapsdata for perioden 2016-2021, og utelukkende hentet data for trønderske produksjonsselskap innen film, video og fjernsynsprogrammer. Dette tilsier at analysegrunnlaget til Menon Economics var bedre egnet til å si noe om den trønderske audiovisuelle bransjen som helhet, og om utviklingen sammenlignet med resten av landet. Vi viser til Menons rapport i presentasjonen av utviklingen i Trøndelag, sammenlignet med nasjonen ellers.

Det er mulige feilkilder i dataene fra Brønnøysundregistrene/Bisnode, ettersom det kan være en viss risiko for at selskap har registrert seg med feil bransjekode.

Et utkast til rapport har vært sendt til fylkesdirektøren og selskapets ledelse til uttalelse. Midtnorsk Filmsenter. Kommentarene til filmsenteret og revisors håndtering av tilbakemeldingene er beskrevet i kapittel 3.

Vi vil likevel trekke fram en tilbakemelding fra filmsenteret om at de ikke hadde fått oversendt publikasjon 77/22 (Menon-rapporten) fra fylkeskommunen, med begrunnelse at den var foreløpig, og at Menon var bedt om å gjøre flere undersøkelser.

Rapporten som ble oversendt til oss den 8.8. framstod ferdig, og det framgikk ikke noe annet i eposten fra fylkeskommunen enn at den ikke var behandlet i fylkeskommunens administrative og politiske organer ennå. Vi har derfor tatt utgangspunkt i at dette er en ferdig rapport.

Revisor har vært i kontakt med fylkesdirektøren, ved seksjonssjef for kunst og kultur. Tilbakemeldingen fra seksjonssjefen er at de delene av Menon-rapporten som er brukt i denne rapporten ikke vil bli forandret. En skriftlig bekreftelse er lagt ved rapporten. Vi har også vært i kontakt med ansvarlig for rapporten i Menon Economics, som har i telefonsamtale har bekreftet det samme som seksjonssjefen for kunst og kultur.

Vi tar likevel et lite forbehold knyttet til dataene fra Menon Economics, på grunn av at rapporten som helhet er foreløpig.

2 FILMSELSKAPENES BIDRAG TIL LØNNSOMHET OG VEKST FOR BRANSJEN

2.1 Problemstilling

Tilleggsbestillingen fra kontrollutvalget var knyttet til den opprinnelige problemstillingen om hvor vidt filmselskapene sørger for at målene for den regionale filmpolitikken blir innfridd. Utvalget ønsket at revisjonen skulle utdype nærmere hvilken effekt selskapenes aktivitet har gitt for bransjens lønnsomhet og vekst. Problemstillingen i tilleggsbestillingen ble formulert slik:

Bidrar selskapene til lønnsomhet og vekst for den audiovisuelle bransjen?

- *Utviklingen for produksjonsselskap som filmselskapene har gitt støtte til/investert i så langt i perioden*
- *Utviklingen i trøndersk audiovisuell produksjon de siste årene; utviklingen i hvor stor andel den utgjør av den nasjonale produksjonen*

2.2 Revisjonskriterier

Revisjonen har ikke innført noen nye revisjonskriterier sammenlignet med hovedrapporten. Vi har avgrenset oss til den målestokken som var direkte relatert til bransjens lønnsomhet og vekst. Dette kriteriet var knyttet til ivaretagelse av ett av fylkeskommunens tre hovedmål for filmselskapenes aktivitet:

- I 2025 skal Trøndelag ha en lønnsom audiovisuell bransje som står for en betydelig andel av den norske produksjonen

2.3 Lønnsomhet og vekst i trøndersk filmproduksjon

2.3.1 Selskapetableringer

I Trøndelag er det ifølge Brønnøysundregisteret 107 aktive aksjeselskaper innen bransjen for produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer⁴. Hovedvekten av disse har blitt etablert i årene 2016-2021, men noen av disse selskapene har blitt slettet i ettertid.

⁴ Aktive selskaper med bransjekode 59110

Tabell 1. Selskapetableringer innen produksjon av film, video og fjernsynsprogram

Etableringsår	Antall etableringer	Herav slettet	Aktive etableringer
2016	9	2	7
2017	14	4	10
2018	9	1	8
2019	12	1	11
2020	11	0	11
2021	16	0	16

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

Tabellen viser en økende etableringstakt utover i 6-årsperioden. 63 av de 107 trønderske selskapene har blitt etablert i løpet av 2016-2021, noe som utgjør 59 prosent.

2.3.2 Omsetning og sysselsetting

Tabell 2. Omsetning og antall ansatte for produksjonsselskapene

År	Antall selskap med rapportert regnskap	Samlet omsetning	Omsetning per selskap	Antall ansatte
2016	66	128 mill.	1,94 mill	193
2017	78	165 mill	2,12 mill	215
2018	85	174 mill	2,05 mill	166
2019	90	178 mill	1,98 mill	212
2020	92	174 mill	1,89 mill	199
2021	83			236

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

Omsetningstall for 2021 er ikke tatt med i oversikten, ettersom flere selskap ikke hadde rapportert regnskapstallene på tidspunktet for datafangst.

Tabell 3. Selskapsstruktur for trønderske produksjonsselskap

År	Andel selskap uten ansatte	Andel selskap med mer enn 4 ansatte	Andel selskap med omsetning under 1 mill	Andel selskap med omsetning over 5 mill
2016	51 %	16 %	58 %	12 %
2017	53 %	12 %	72 %	13 %
2018	52 %	11 %	72 %	14 %
2019	49 %	13 %	74 %	11 %
2020	53 %	15 %	70 %	10 %

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

Tabell 3 viser at hovedvekten av produksjonsselskapene er svært små. Rundt halvparten står ikke registrert med faste ansatte, og rundt 70 prosent har en omsetning under 1 million kroner. Dette indikerer at en stor andel er «sovende» selskaper uten annen aktivitet enn hva som er nødvendig for å holde liv i selskapet. En beskjeden andel av selskapene er av en slik størrelse at de har mer enn 4 ansatte eller omsetning over 5 millioner kroner. Selskapsstrukturen har vært relativt stabil i perioden 2016-2020.

2.3.3 Lønnsomhet og soliditet

Tabell 4. Lønnsomhet og soliditet for trønderske produksjonsselskap

År	Andel selskaper med positivt årsresultat	Samlet årsresultat i prosent av omsetning	Andel selskaper med positiv egenkapital	Andel selskaper med egenkapitalandel over 30 %
2016	58 %	0,5 %	71 %	52 %
2017	45 %	0,2 %	71 %	49 %
2018	44 %	3,5 %	71 %	49 %
2019	47 %	2,1 %	69 %	52 %
2020	49 %	3,0 %	75 %	60 %
2021 ⁵	61 %	3,1 %	81 %	66 %

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

⁵ Registeropplysninger per 10.08.22. Det antas at ikke alle regnskap for 2021 er med, og at tallene dermed er ufullstendige.

Tabell 4 viser at rundt halvparten av produksjonsselskapene i Trøndelag over tid har avlagt positive årsresultat. Tallene indikerer at bransjens samlede lønnsomhet har bedret seg sammenlignet med hva som var tilfelle i 2016 og 2017.

Utviklingen for egenkapitalandelen hos selskapene viser også en positiv tendens. Det er imidlertid verdt å merke seg at en relativt stor andel av selskapene fremdeles har negativ egenkapital.

2.4 Utviklingen for selskap som har mottatt støtte

Revisjonen har undersøkt den økonomiske utviklingen for selskap som har mottatt støtte fra Midtnorsk Filmsenter knyttet til ferdige prosjekter i perioden fra 2016. For prosjekter som er under arbeid kan det uansett ikke påvises noen samvariasjon med årsak-virkningssammenheng, og disse prosjektene er derfor utelatt. 24 av de 31 støttemottakere for ferdige prosjekter var omfattet av trønderske aksjeselskap i bransjekoden for produksjonsselskap, og var dermed inkludert i dataene som er presentert i kapittel 2.3. Frafallet på syv støttemottakere skyldes at de enten var registrert som enkeltpersonforetak, at selskapene hadde forretningsadresse i andre regioner, eller at de var registrert med annen bransjekode.

Revisjonen har også gått gjennom FilmInvest sine rapporter om selskapsspesifikke regionale støttemidler og investeringer. Alle disse selskapene hadde også mottatt støtte fra Midtnorsk filmsenter, og listen over de 24 selskapene ble dermed ikke utvidet. Av disse selskapene var ble halvparten etablert etter 2015.

Tabell 5. Omsetning og sysselsetting for produksjonsselskapene som har mottatt støtte til ferdige prosjekter siden 2016.

År	Gjennomsnittlig omsetning	Antall ansatte	Andel selskap med mer enn 4 ansatte
2016	2,07 mill	30	25 %
2017	2,13 mill	34	20 %
2018	2,47 mill	39	22 %
2019	2,36 mill	51	24 %
2020	3,19 mill	53	29 %
2021	3,40 mill	87	33 %

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

Alle de tre indikatorene i tabell 5 underbygger at støttemottakerne har hatt en relativt høy aktivitetsvekst.

Tabell 6. Lønnsomhet og soliditet for produksjonsselskap som har mottatt støtte til ferdige prosjekter siden 2016.

År	Andel selskaper med positivt årsresultat	Samlet årsresultat i prosent av omsetning	Andel selskaper med positiv egenkapital	Andel selskaper med egenkapitalandel over 30 %
2016	50 %	2,2 %	67 %	33 %
2017	40 %	3,3 %	60 %	27 %
2018	50 %	-0,5 %	61 %	28 %
2019	48 %	-0,2 %	71 %	38 %
2020	57 %	2,3 %	71 %	33 %
2021 ⁶	56 %	-7,4 %	67 %	44 %

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

Regnskapsdataene i tabell 6 viser ingen bestemt trend for lønnsomhet og soliditet. Det svake samlede årsresultatet i 2021 skyldes at tre av selskapene hadde store underskudd.

Tabell 7. Lønnsomhet og soliditet i siste regnskap gruppert etter tildelt støttebeløp

Akkumulert støtte til ferdige prosjekter	Andel selskaper med positivt årsresultat	Samlet årsresultat i prosent av omsetning	Andel selskaper med positiv egenkapital	Andel selskaper med egenkapitalandel over 30 %
Under 0,5 millioner	45 %	-52,2 %	64 %	55 %
0,5-1 million	60 %	1,7 %	60 %	40 %
Over 1 million	43 %	-2,5 %	57 %	29 %

Kilde: Bisnode/Brønnøysundregistrene

Tabell 7 viser ingen signifikant samvariasjon mellom størrelsen på støttebeløpene og selskapenes lønnsomhet og soliditet.

2.5 Menon-publikasjon nr. 77/2022 (foreløpig)

I sammendraget til den foreløpige rapporten heter det⁷:

Næringen for film og spill i Trøndelag har kunnet vise til solid vekst gjennom de siste fem årene. Veksten har vært den høyeste av samtlige regioner og er derfor også høyere enn næringens nasjonale vekst. Dette er et typisk sunnhetstegn og vitner om et stadig mer vitalt miljø for audiovisuell produksjon og visning. Et sentralt spørsmål i denne

⁶ Registeropplysninger per 10.08.22. Regnskapsdata for 4 selskaper mangler.

⁷ Menon-publikasjon nr. 77/2002, s. 4

evalueringen er i hvilke grad Midtnorsk filmsenter og FilmInvest har vært drivende for denne utviklingen, samt om det er mulig å skape enda mer fart i Trøndelags film- og spillnæring i tiden fremover gjennom noen veloverveide grep fra Midtnorsk filmsenter og FilmInvest. Vårt korte svar er ja til begge spørsmålene.

Den høye veksttakten ble i hovedsak tilskrevet høy etableringstakt for nye produksjonsselskap. Det ble pekt på at selskapsstrukturen var preget av et fåtall store aktører sentrert rundt Trondheim og Levanger.

I følge Menon Economics sine anslag utgjorde den samlede omsetningen innen den audiovisuelle bransjen i 2020 rundt 150 millioner kroner med en sysselsetting i underkant av 250 personer⁸. Lønnsomheten blant trønderske produksjonsselskap for perioden 2010 til 2019 ble beregnet til gjennomsnittlig i underkant av 3 prosent per år. Det ble pekt på at dette var lavere enn tilsvarende tall for produksjonsselskapene i Oslo, men høyere enn majoriteten av de andre fylkene i landet.

2.5.1 Utvikling i audiovisuell produksjon i Trøndelag sammenlignet med nasjonalt

I den foreløpige rapporten ble det pekt på at Trøndelag hadde den nest høyeste audiovisuelle filmsenterregionen etter Oslo, både målt gjennom antall ansatte og gjennom verdiskaping⁹. Produksjonsbransjen i Trøndelag har ifølge rapporten hatt en høyere veksttakt enn landet for øvrig siden 2015:¹⁰

Den sterke veksten i Trøndelag de siste årene forklares ikke primært av såkalt «organisk» vekst – vekst i produksjonsselskaper som var aktive i hele perioden fra 2015 til 2020. Vi ser nemlig at det har vært en kraftig etableringsvekst innen audiovisuell produksjon i Trøndelag de siste årene. Antallet aktive produksjonsselskaper i Trøndelag steg med nesten 70 prosent fra 2015 til 2020. Aktiviteten i disse selskapene står bak nesten 75 prosent av verdiskapingen fra 2015 til 2020 (...).

Det ble imidlertid pekt på at veksttakten tilsvarte landet for øvrig dersom man trakk unna ett enkelt selskap som driver med spillutvikling, - Breach AS.

Ifølge Menon-rapporten økte sysselsettingen i den trønderske produksjonsbransjen med 89 prosent fra 2015 til 2019. Utviklingen i lønnskostnader indikerte at Trøndelag hadde svakere

⁸ Publikasjonens s. 21

⁹ Menon-publikasjon nr 77/2022, s. 23.

¹⁰ S. 26

aktivitetsvekst enn resten av landet fra 2010 til midten av 10-året, men at den deretter har hatt den høyeste aktivitetsveksten i landet. For 10-året som helhet har veksten vært omlag som for resten av landet.

2.6 Vurdering

Ett av fylkeskommunens tre hovedmål for filmselskapenes aktivitet er at Trøndelag i 2025 skal ha en lønnsom audiovisuell bransje som står for en betydelig andel av den norske produksjonen. Med utgangspunkt i dette revisjonskriteriet, har revisjonen søkt etter data som kan si noe om utviklingen. Hensikten har vært å kunne besvare problemstillingen om hvor vidt filmselskapenes bidrar til lønnsomhet og vekst.

2.6.1 Lønnsomhet og vekst

Etter revisjonens vurdering er det entydig at den trønderske audiovisuelle bransjen har hatt et økende omfang siden 2015. Den foreløpige rapporten fra Menon Economics peker på at veksten har vært sterkere enn for landet ellers. Veksten kommer spesielt godt til uttrykk gjennom et høyt etableringsomfang, men også omsetningstall og antall ansatte underbygger det samme. Det er verdt å merke seg at veksten har vært sentrert rundt et fåtall dominerende selskaper.

Den samlede lønnsomheten for bransjen varierer mye fra år til år, og er generelt lav. Dette gjelder både for Trøndelag og for landet som helhet. Regnskapstallene for trønderske produksjonsselskap indikerer en noe bedre samlet lønnsomhet i årene etter 2017 enn i de to foregående. Dette kommer til syne gjennom bedre årsresultat, og til en viss grad også gjennom høyere egenkapitalandel.

Revisjonen har trukket ut vekst- og lønnsomhetsdata for de produksjonsselskapene som har mottatt støtte for ferdige prosjekter. Sammenlignet med bransjetallene for Trøndelag samlet, viser tallen en høyere vekst i omsetning og antall ansatte. Dette har selvsagt sin naturlige forklaring i at de øvrige selskapene må antas å ha liten eller ingen produksjonsaktivitet. Revisjonen har imidlertid ikke funnet noen klar samvariasjon som tyder på at selskap som har mottatt støtte har bedre lønnsomhet og egenkapitalandel enn trøndersk produksjonsbransje samlet. Vi har heller ikke funnet samvariasjon mellom samlet støttebeløp til det enkelte selskap og selskapenes lønnsomhet.

Menon Economics mener at Midtnorsk filmsenter og FilmInvest har vært drivende for en utvikling der næringen for film og spill i Trøndelag kan vise til solid vekst gjennom de siste fem årene. Revisjonens egeninnhentede data forteller om samvariasjon mellom støtte og vekst,

men dataene er i seg selv ikke egnet til å si noe om årsak og virkning. På den andre siden har vi heller ingen grunnlag for å motsi Menon Economics når de mener at det foreligger en slik årsakssammenheng.

2.6.2 Produksjonsutvikling i Trøndelag sammenlignet med nasjonalt

I sammenligningen mellom trøndersk og nasjonal audiovisuell produksjon støtter revisjonen seg på dataanalysene i den foreløpige Menon-publikasjonen. Som indikatorer for produksjonsomfang har de benyttet parametere som forteller om verdiskaping, antall ansatte og lønnskostnader.

Målt i verdiskaping står den audiovisuelle produksjonsbransjen i Trøndelag for 5,2 prosent av den nasjonale. Selv om dette er et beskjedent nivå, er det ingen andre filmregioner enn Oslo som kan vise til høyere tall for sysselsetting og verdiskaping. Menon har etter revisjonens vurdering underbygd at utviklingen fra 2015 har gått i retning av en langt høyere andel trøndersk verdiskaping. Dataene tyder på at dette avløste en forutgående 5-årsperiode med svakere utvikling i trøndersk verdiskaping enn for den nasjonale. Den positive utviklingen de siste årene har vært direkte knyttet til et fåtall selskaper, hvorav veksten for ett enkelt selskap forklarer mye av den regionale utviklingen.

Sysselsettingstallene og lønnskostnadene som Menon Economics har presentert, underbygger det samme. Trøndelag har hatt en jevnt økende sysselsetting i den audiovisuelle bransjen, mens regionene forøvrig utenom Oslo til dels har hatt en negativ utvikling.

3 HØRING

En foreløpig rapport ble sendt til fylkesdirektøren i Trøndelag fylkeskommune og ledelsen for de to selskapene den 17.8.2022.

Vi har fått skriftlige tilbakemelding fra daglig leder i Midtnorsk Filmsenter AS (vedlegg 1).

Det er en omfattende tilbakemelding, men vi oppfatter store deler av tilbakemeldingen som en utdyping av aktiviteten ved filmsenteret, og resultatene de mener at det har for lønnsomhet.

Vi vil kommentere følgende temaer som de tar opp i tilbakemeldingen:

Føringer for lønnsomhet for Midtnorsk Filmsenter

I kapittel 1.1 gjengir vi revisors vurdering av lønnsomhet for Midtnorsk Filmsenter, slik det er vurdert i den opprinnelige rapporten. Daglig leder har rett i at formuleringen «Revisors vurdering var at dette målet ikke har vært spesielt førende for Midtnorsk Filmsenter» kan tolkes som at «dette målet ikke har vært eksplisitt i styrende dokumenter, som f.eks. vedtektene for selskapet». Revisor har derfor endret begrepsbruken til eksplisitt. Dette er gjort i den opprinnelige rapporten også. Revisor mener likevel at det kommer tydelig fram i vurderingen at lønnsomhet er langt framme i bevisstheten til ledelse og ansatte filmsenteret, knyttet til prosjekt og tiltak de støtter og jobber med. Vi har ikke endret formuleringen i kapittel 1.1.

Datagrunnlag

Daglig leder påpeker usikkerhet knyttet til datamaterialet som ligger til grunn for denne rapporten. Vi mener at vi har beskrevet begrensingene som ligger i dette datamaterialet, og vi at vi ikke har hatt rom for å gjøre ytterligere datainnsamling innenfor rammen av tilleggsbestillingen. Derfor har vi også støttet oss på rapporten fra Menon i beskrivelsen av dataene.

Rapporten fra Menon Economics

Vi viser til metodeavsnitt i kapittel 1.3. Midtnorsk Filmsenter har etterspurt rapport 77/2022 fra fylkeskommunen, men fått til svar at den ikke er ferdigstilt ennå, Rapporten som ble oversendt til oss den 8.8. framstod ferdig, og det framgikk ikke noe annet i eposten fra fylkeskommunen enn at den ikke var behandlet i fylkeskommunens administrative og politiske organer ennå. Vi har derfor tatt utgangspunkt i at dette er en ferdig rapport.

Vi har vært i dialog med fylkeskommunen, Seksjon for kunst og kultur, som har bekreftet at rapporten fra Menon er foreløpig, og at det er bestilt tilleggsundersøkelse. Det bekreftes likevel at det temaet som har vært gjenstand for vår undersøkelse, lønnsomhet i den audiovisuelle bransjen, ikke vil bli endringer på. Tilbakemeldingen er lagt ved rapporten (vedlegg 2).

4 KONKLUSJON

Revisjonen konkluderer med at den audiovisuelle bransjen i Trøndelag har hatt en relativt sterk vekst siden 2015. Produksjonsveksten har vært høyere enn den nasjonale. Veksten i omsetning og sysselsetting har vært spesielt høy i selskap som har mottatt støtte fra det regionale virkemiddelapparatet. Revisjonen har ikke på egen hånd fremskaffet data som kan si noe om *hvorfor* den trønderske bransjen har hatt en slik utvikling. Vi støtter oss i stedet på Menon Economics, som i sin foreløpige rapport, har funnet grunnlag for å si at Midtnorsk filmsenter og FilmInvest har vært drivende for den solide veksten de siste fem årene. Rapporten er foreløpig, så vi tar forbehold selv om fylkeskommunen har bekreftet at denne informasjonen ikke vil bli endret.

Lønnsomheten og egenkapitalandelen for regionale produksjonsselskap innen film, video og fjernsynsprogram er fremdeles lav, men regnskapstallene tyder på en forbedring siden 2017. Revisjonen har ikke funnet noen sammenheng som indikerer at lønnsomheten avhenger av støtten fra det regionale virkemiddelapparatet.

KILDER

Menon Economics: Menon-publikasjon nr 77/2022: Evaluering av virkemiddelapparatet innen audiovisuell produksjon i Trøndelag

Soliditet.no: Uttrekk av selskapsdata fra Brønnøysundregistrene

Midtnorsk Filmsenter: Tabell over støtte til helt ferdige prosjekter

FilmInvest: Tabell over søknader 2016 – 2021

VEDLEGG 1 TILBAKEMELDING PÅ FORELØPIG RAPPORT

Revisjon Midt-Norge SA
Brugata 2
7715 Steinkjer

Tilbakemelding på utkast til rapport: Tilleggsbestilling – audiovisuell bransje 2022

Takk for utkast til rapport i forbindelse med tilleggsbestillingen til den gjennomførte forvaltningsrevisjonen av Midtnorsk filmsenter og Filminvest, knyttet til selskapenes bidrag til lønnsomhet for den audiovisuelle bransjen i Trøndelag. Midtnorsk filmsenter ønsker å gi følgende tilbakemelding:

Overordnet konkluderer rapporten med at den audiovisuelle bransjen i Trøndelag har hatt en relativt sterk vekst siden 2015, og at produksjonsveksten har vært høyere enn den nasjonale. Denne positive tendensen samsvarer med vårt inntrykk.

Rapportens funn og konklusjoner avhenger av valg av metode som angis i kapittel 1.3. *Metode.* Vi finner grunn til å gjøre oppmerksom på at uttrekk av generisk firma- og selskapsinformasjon fra Brønnøysundregisteret medfører usikkerhet med tanke på å gi et korrekt bilde av størrelsen på bransjen som virkemiddelapparatet forholder seg til. Midtnorsk filmsenter har ikke oversikt over hvilke selskap Revisjon Midt-Norge inkluderer i sitt materiale, og har dermed ikke innsikt i grunnlaget for tallene og tabellene som presenteres. Ifølge revisor er det 107 aktive aksjeselskaper innen bransjen for produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer. Dette tallet lyder svært høyt med tanke på den bransjen Midtnorsk filmsenter forholder seg til. En sannsynlig forklaring er at reklamebyrå, og/eller andre tilliggende selskap som ikke er relevante i virkemiddelapparatets sammenheng, er inkludert i tallmaterialet.

På den annen side har Revisjon Midt-Norge utelatt dataspill-delen av den trønderiske bransjen fordi bare fire selskap omfattes av bransjekoden for 'utgivelse av programvare for dataspill'. Flere av regionens aktive spill-selskap er imidlertid registrert under andre næringskoder. Ved å inkludere andre næringskoder i materialet, ville revisjonen kunne fanget opp flere av regionens aktive spill-selskap.

Rapporten hviler for øvrig i stor grad på Menon Economics evaluering av det audiovisuelle virkemiddelapparatet i Trøndelag på oppdrag av Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune, og som ble gjennomført parallelt med Revisjon Midt-Norges arbeid. Midtnorsk filmsenter har bedt eierne om innsyn i Menon-publikasjon 77/2022, som revisor henviser til, men per dags dato har vi fått tilbakemelding om at denne ikke er ferdigstilt, og innholdet er ikke delt med oss. Dette gjør det vanskelig å kommentere på referanser eller slutninger knyttet til Menons funn.

Menons publikasjon 77/2022 omfatter etter det vi forstår også dataspill, i motsetning til Revisjon Midt-Norge som har begrenset sin rapport til filmfeltet. Nedslagsfeltene for Revisjon Midt-Norges rapport, og publikasjonen som den i stor grad hviler på, er dermed ulikt.

Gitt denne bakgrunnen har Midtnorsk filmsenter likevel noen tilbakemeldinger/betraktninger knyttet til rapporten:

Midtnorsk filmsenter kjenner seg igjen i en overordnet tendens som beskrives for den audiovisuelle bransjen i Trøndelag, og ser frem til å bli gjort kjent med Menons publikasjon som det i stor grad henvises til.

Revisors vurdering av at lønnsomhet og vekst «ikke har vært førende for Midtnorsk filmsenter», kjenner vi oss imidlertid ikke igjen i: Kapittel 1.1. *Bestilling: «Revisors vurdering var at dette målet (lønnsomhet og vekst) ikke har vært spesielt førende for Midtnorsk Filmsenter. Likevel var det revisors vurdering at styre og ledelse i selskapet ser på virksomheten, særlig tilskuddene de gir til ulike prosjekter, som et første ledd i å skape lønnsomhet i bransjen».*

Vi antar at første setning henger sammen med filmsenterets vedtekter, der lønnsomhet og vekst for bransjen ikke er *eksplicit uttrykt* som en del av filmsenterets oppdrag. Hva man legger i begrepet «lønnsomhet» kan også defineres ulikt. Men slik det står formulert i rapporten, er det nærliggende å forstå det sånn; at Midtnorsk filmsenter ikke oppfatter lønnsomhet og vekst for den audiovisuelle bransjen som en vesentlig del av sitt oppdrag. Dette stemmer ikke og er noe vi ønsker å korrigere.

I eiernes vedtatte strategi for *film og det øvrige audiovisuelle området i Trøndelag* fra 2015, der Midtnorsk filmsenter sammen med Filminvest omtales som eiernes verktøy i denne sammenhengen, er 'lønnsomhet og vekst' definert som ett av tre satsningsområder. Hovedmålet i strategien er formulert slik: *«Film og det øvrige audiovisuelle området i Trøndelag skal styrkes og utvikles gjennom å legge til rette for høy kunstnerisk kvalitet, øke lønnsomheten i hele verdikjeden, og sikre økt distribusjon og formidling.»*

Lønnsomhet og vekst er avgjørende for utviklingen av en bærekraftig audiovisuell bransje i Trøndelag, og dermed grunnleggende premiss for hele Midtnorsk filmsenters virksomhet.

Midtnorsk filmsenters ansvar omfatter hele spekteret fra barn/unge og ferske talenter på vei inn i bransjen - til de profesjonelle selskapene som er del av det nasjonale og internasjonale toppsjiktet. Det er imidlertid ikke slik at de profesjonelle selskapene vokser seg ut av filmsenteret. Snarere tvert imot. Filmsenteret utgjør en vesentlig, og ofte den aller første og avgjørende, del av finansieringen, også av de største, mest profesjonelle og lønnsomme prosjektene i Trøndelag. I og med at filmsenteret i overveiende grad bidrar med det aller første tilskuddet i nye prosjekt, fungerer vi som fødselshjelper både for små og store prosjekt. Filmsenteret følger opp filmprosjektene med produksjonsstøtte, og utgjør gjennom dette en økonomisk bærebjelke i alle stadier av en films tilblivelse (med unntak av spillefilm og dramaserie som foreløpig, pga. begrensninger i tildelingsvilkår fra KUD, bare kan tildeles *utviklingsstøtte* fra de regionale filmsentrene).

Fra selskapets oppstart har Midtnorsk filmsenter jobbet målrettet med å styrke produksjonsselskapenes evne til å skaffe prosjektfinansiering ut over tilskuddene fra oss, samt øke deres evne til å oppnå salg. Dette har vi i stor grad lyktes med. Dette gjenspeiles i en positiv tendens over tid mtp. selskapenes evne til å oppnå ekstern finansiering ut over midlene fra filmsenteret. Dette kan illustreres ved at jo større et totalbudsjett for et prosjekt er, desto lavere prosentandel utgjør støtten fra filmsenteret. I snitt *femdobles* verdien av den totale

støttesummen fra Midtnorsk filmsenter i totalbudsjettet til et ferdigprodusert prosjekt. Dette forholdet kommer tydelig frem i tabell oversendt Revisjon Midt-Norge.

Det aller viktigste filmsenteret gjør for å bygge opp den audiovisuelle bransjen i Trøndelag, er tildelingen av prosjektmidler til utvikling og produksjon av film og dataspill. I filmsenterets tildelingspolicy er vurderingen av lønnsomhet og vekst, eller potensialet for dette, en uadskillelig del av den kunstneriske vurderingen og prioriteringen mellom prosjektsøknadene. I stedet for å smøre begrensede midler tynt utover, har filmsenteret prioritert å gi større tilskudd til færre. En grunnleggende erkjennelse av hvordan kunstnerisk kvalitet, lønnsomhet (på kort og lang sikt) og målrettet distribusjon virker sammen, og på ulike måter kan bidra til bransjebygging, er avgjørende i ansettelsesprosessen av film- og spillkonsulenter ved filmsenteret. Film- og spillkonsulentenes innstillinger er av stor betydning, ettersom de utgjør grunnlaget for beslutningsgrunnlaget som filmsenterets styre tar stilling til med hensyn til hvilke prosjekt som prioriteres for støtte.

Midtnorsk filmsenters kompetansehevende tiltak for den profesjonelle bransjen, bygger opp under vår tildelingspolicy med vekt på lønnsomhet og distribusjon. Vi prioriterer talentutvikling, rekruttering og profesjonalisering av enkeltpersoner og selskap, både med hensyn til kunstnerisk og økonomisk konkurransekraft. I praksis innebærer dette gjennomføring av faglige kurs og program, tiltak for nettverksbygging, finansiering og distribusjon. Filmsenteret har siden oppstarten av sin virksomhet gjennomført flere store Interreg-prosjekt i samarbeid med svenske partnere med lønnsomhet og vekst som underliggende motivasjon for alle.

To slike Interreg-prosjekt var forløperne til den faste etableringen av filmkommisjonen i Trøndelag: *Midgard filmkommisjon* (Midgard Film Commission Norway). Filmkommisjonen, nå fast etablert som en del av Midtnorsk filmsenter, har vesentlig betydning for innsalget av Trøndelag som innspillingssted, og har dermed en stor del av æren for de nasjonale og internasjonale filmer og tv-serier som har valgt å legge sin produksjon til vår region. Tilreisende filminnspillinger har stor og økende økonomisk betydning for regionens filmarbeidere og produksjonsselskap – samt for reiseliv og infrastruktur i lokalsamfunn som blir nedslagsfelt for en filmproduksjon (ref. *Filmrapport Destinasjon Røros*).

I tillegg har filmsenteret gjennomført et treårig Interreg-prosjekt med distribusjon av film som tema: *Mid Nordic Film Export*, og i høst avsluttes vårt seneste Interreg-prosjekt: *Mid Nordic Female Film Network*, som har dreid seg om å styrke kvinneandelen i den trønderske filmbransjen i samarbeid med den midtsvenske, gjennom utvikling av både prosjekt, faglig kompetanse, selskap og nettverk.

Det treårige prosjektet *Kortdokumentar på internasjonale digitale plattformer*, gjennomført med støtte fra Norsk Kulturråd, ble avsluttet ved årsskiftet. Dette prosjektet utforsket muligheter for distribusjon og inntjening via nye format og nye kanaler for deltagende trønderske filmprosjekt. Midtnorsk filmsenter tok også del i prosjektet *Vårstigen*, som revisor nevner, men dette prosjektet var primært i regi av Filminvest. I tillegg har filmsenteret tatt del som partner i en rekke andre regionale, nasjonale og internasjonale program som har dreid seg om lønnsomhet og vekst for prosjekt og selskap.

En viktig del av årsaken til at filmsenteret lykkes, er at målsettingen om lønnsomhet og vekst for den trønderske bransjen ligger til grunn og er førende for hele vår virksomhet. Dette gjenspeiles også i lavterskeltilbud som Filmbussen; et omreisende filmverksted for ungdom

mellom 13 og 19 år. Hovedmålsettingen er å gi ungdom helt uten forkunnskaper et første møte med filminnspilling – et viktig mål i seg selv, og et prosjekt uten krav om 'lønnsomhet', i og for seg. Umiddelbart kan tiltaket gi inntrykk av å ha begrenset betydning for den profesjonelle bransjen. Men i tillegg til å så tidlige interessefrø for filmbransjen hos de aller yngste, innebærer også prosjektet muligheter til rekruttering av ferske filmarbeidere gjennom engasjement som instruktører for verkstedet. Dermed kan det også bety noen avgjørende skritt for ferske filmarbeidere på veien inn i en profesjonell del av den trønderske filmbransjen. Vi legger derfor ned en betydelig innsats i å rekruttere nyutdannede filmarbeidere fra Trøndelag til å gjennomføre tiltaket, heller enn å hente folk utenfra vår region. En annet eksempel på tiltak for å styrke både talentutvikling og selskap, og som på sikt kan ha stor betydning med tanke på både lønnsomhet og vekst, er målrettet arbeid med praksisopphold for studenter og ferske filmarbeidere inn i etablerte, trønderske selskap.

Trondheim, 09.09.2022

Eli Gjerde
Daglig leder, Midtnorsk filmsenter

VEDLEGG 2 UTTALELSE FRA SEKSJONSSJEF I TRFK

Hei Anna!

Det er vanskelig å si hvilke endringer som kan komme i endelig rapport, men tilleggsbestillingen vi har sendt Menon omhandler ikke delene av rapporten som dere har basert deres analyse av lønnsomhet og vekst på. Vi understreker igjen at det er viktig at denne versjonen av rapporten ikke legges ved eller deles med kontrollutvalget eller andre. Det må også presiseres at rapporten dere har benyttet er en foreløpig versjon. Endelig versjon vil foreligge i løpet av høst 2022/nyåret 2023.

Med vennlig hilsen
Øyvind Anda

Øyvind Anda

Seksjonsleder

Seksjon kunst og kultur

Skype: oyvan@trondelagfylke.no

74 17 50 35 / 934 42 916

74 17 40 00 (sentralbord)

www.trondelagfylke.no

Revisjon

Hovedkontor: Brugata 2, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidtnorge.no